

ЛИСТИ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ З АРХІВУ ПОЛКОВНИКА ІЛЛІ НОВИЦЬКОГО (ч. 2) (коментар та підготовка до друку о.Юрія Мицика)

Ця стаття є продовженням попередньої, в котрій ми розпочали публікацію листів гетьмана Івана Мазепи з архіву охочокомонного (компанійського) полковника Іллі Новицького [1]. Оскільки в першій частині була дана необхідна мінімальна інформація про Іллю Новицького, його архів та листи Мазепи в його складі, то тут не будемо повторюватися. У першій частині були подані тексти 51 листа гетьмана, а ще 23 – опубліковані на сторінках «Українського історичного журналу» (далі – УІЖ) [2].

У другій частині цієї серії статей пропонуємо тексти 41 листа Мазепи за 1686–1698 рр., які по роках розподіляються наступним чином: 1686 – 1, 1687 – 1, 1688 – 1, 1689 – 2, 1690 – 11, 1691 – 4, 1692 – 8, 1695 – 1, 1696 – 5, 1697 – 1, 1698 – 1. Щоправда, шість листів – це лише недатовані фрагменти листів (№№ 19, 26-30), які належать Мазепі лише з великою долею вірогідності і датування їхнє теж умовне. Справа в тому, що вони, видно, являють дописки до листів, які відірвались від оригіналу, або це були не зовсім добрі тогочасні копії (без дати, місця написання, підпису). Лист № 19 теж фрагмент, але створений Мазепою. У додатках наводимо фрагмент анонімного листа, адресованого Новицькому, але навряд це уривок з гетьманського листа, швидше за все якогось слуги чи старшини невисокого рангу. Через це вони були не зазначені як окрема архівна одиниця зберігання, тому подані номери сусідніх справ, між якими знаходяться вказані фрагменти чи сторінки тому 6, в котрому вони знаходяться. Переважна більшість листів адресована Новицькому, але чотири листи (№№ 10, 32, 34, 37) – йому і лубенському полковнику Леонтію Свічці, а ще два (№№ 5, 33) – лише Свічці. Тому при публікації повний заголовок подаємо в цих листах, фрагментах листів, про котрих уже говорилося, а також в листі № 1, написаному Мазепою в якості ще генерального осавула.

Можна відзначити, що особливо інтенсивним листування було у 1690–1693 рр., а в деякі місяці цих років Мазепа писав Новицькому трохи не щодня (інколи листи дуже лаконічні, це швидше записки («цидулки», які містять якийсь наказ). Знову впадає у вічі велика кількість листів Мазепи до Новицького. Якщо ж врахувати, що з не меншою інтенсивністю велося листування гетьмана з генеральною старшиною, полковниками, іноземними адресатами, то масштаби діяльності гетьмана та його канцелярії вражають! Здається, не було жодного військово-політичного, церковного, дипломатичного питання життя Гетьманщини, яке б залишилося поза увагою гетьмана. А ще ж були питання економічні, культурні та чисто приватні! Недаремно український народ склав тоді приказку: «Від Богдана (Хмельницького) до Івана (Мазепи) не було гетьмана!».

Відкриває дану публікацію лист Івана Мазепи (ще як генерального осавула), написаний у вересні 1686 р. Зміст його не вповні ясний. Мазепа тут дякує за те, що він згідно з наказом гетьмана Івана Самойловича отримав від посланців Новицького «козака того, який іменовал себе быти писара». Що це за козак (чи полонений, чи якийсь самозванець), незрозуміло. Говориться і про письмову відповідь Самойловича на інші послання Новицького. Наступного листа 1687 р. (№ 2) Мазепа підписав уже як гетьман. Зазначимо, що серед багатьох писарів гетьмана цей володів особливо нерозбірливим почерком, через що деякі слова не вдалося прочитати. Тим не менш ясно, що основний зміст його полягає в тому, що через скарги київських міщан на

компанійців Новицького (зокрема, тяжке побиття київського бурми́стра Тараса) гетьман звертається до полковника з тим, щоб скарати винних і не допускати такого свавілля на зворотному шляху. Є також цікава звістка про контакт Новицького з Палієм. Хоча до початку повстання Палія 1701-1702 рр. у Мазепи з ним були досить приязні стосунки як з союзником у боротьбі проти ординців, однак він нагадує Новицькому про недоцільність листування з фастівським полковником, бо це суперечить царській волі. У листі № 3 1688 р. Мазепа вказує полку Новицького місця зимових квартир в Лубенському полку і пише, що відповідного листа вже послано до лубенського полковника Леонтія Свічки.

Два листи (№№ 4-5) датовані 1689 р. У першому з них Мазепа вітає полковника з Різдом Христовим, нагадує про зустріч з ним у Батурині, на якій було вирішено послати розвідника до ординців і про розвідницький рейд до ординців. Його мали виконати 60 добірних козаків з числа компанійців, які брали участь у поході на Очаків, а також 200 козаків з Лубенського і Полтавського полків та компанійців іншого полку. Цей загін мав швидко зібратися і вже на свято Богоявлення (6 січня за старим стилем) стати в Чигириндіброві. У другому (№ 5) Мазепа відповідає на лист-запит лубенського полковника Л. Свічки. Той інформував гетьмана про можливий ординський напад і два варіанти дій проти них. Гетьман же дав у відповідь такий наказ: спільно з компанійським полком Новицького йти проти орди, а якщо буде «великая ... купа поганцов, то нам би найскорей давати знати». У такому разі Мазепа обіцяв послати на підмогу інші компанійські полки, а також Київський та Переяславський.

Листи 1690 р. представлені великою групою (всього 11 листів, №№ 6-10). У першому з них від 16 (6) лютого Мазепа вимагає якомога швидкого прибуття в Гадяч полкового осавула Івана Рубана для термінових військових справ, водночас нагадуючи про пильність в охороні кордону по Дніпру. Саме через цей тодішній кордон з Річчю Посполитою ординці нерідко вдиралися на територію лівобічної Гетьманщини, особливо наддніпрянських полків. Дещо пізніше Мазепа писав до Новицького про реальну загрозу ординського нападу [3]. 25 (15) лютого гетьман уточнював (№ 7) шляхи ворожого нападу і наказував їх перекривати (міст на р. Оріль), сповіщав про підкріплення (Маяцька і Нехворощанська сотні Полтавського полку замість Царичанської та Китайгородської, котрі залишені для зміцнення міських укріплень). Він також організовував оборону прикордонних полків Гетьманщини від ординського нападу (7а-7б). 29 (19) травня (№ 8) повторно наказував полку Новицького перейти на правий берег Дніпра для боротьби з ординцями і додає, що Семен Палій рушив із своїми козаками в «поле тою стороною ку Умани». 2 липня (22 червня) гетьман дякував Новицькому за прислані відомості й наказував йому продовжувати військові дії проти ординців «при реці Тясмине», взяти «язика» при можливості й чекати подальших наказів (№ 9). Лист № 9а порушує питання постачання війська Новицького провіантом. Згадувана тут Семенівка (в сучасній Україні їх нараховується з півтора десятка), очевидно, знаходилась на Полтавщині (нині – райцентр Полтавської обл.). Лист № 10 від 28 (18) липня формально адресований гетьманом не тільки Новицькому, але й всім охочекомонним охочепіхотним полковникам. Тут він подавав науку на той випадок, якщо прийде підмога з Лубенського та Переяславського полків, а також Палій, котрий вирушив з Фастова 20 (10) липня. Крім того, містилися накази щодо військових дій, непропуску в Гетьманщину козаків та чумаків із Запорожжя, оскільки там тривала пошесть. Лист № 13 зберігся дуже погано і дату його написання не можна точно встановити. Тут ішла мова про необхідність гетьманського суду над якоюсь Семенихою Стадник. У листі № 14 (листопад 1690 р.) мова йшла про виплату грошей компанійцям і про надіслання з грошима команди з канцеляристом Болдаковським, який мав відати виплатою грошей. Лист № 15 є дуже коротким. У ньому повідомлялося, що за клопотанням Новицького його полку буде дана нагорода.

Далі йдуть чотири листи 1691 р. У першому з них (№ 14) містилася подяка гетьмана за побажання успішно пройти Великий Піст, який щойно розпочався, і взаємні побажання, також подяка за подарунок (осетр!). У другому листі (№ 15) Мазепи знову дякував Новицькому за привітання з Великим Постом і побажання

щасливої зустрічі Великодня. У зв'язку з тим, що ворожих нападів не передбачалося, гетьман дозволяв Новицькому і приданій йому Лубенській городській сотні повернутися з Чигириндіброви до домівок. Такий же дозвіл гетьман давав йому у вересні 1696 р. (36). У третьому листі (№ 16) гетьман дякував Новицькому за успішне виконання бойових завдань і сповіщав, що незабаром він буде скерований на правий бік Дніпра для військового промислу. У четвертому ж листі (17) гетьмана відчувається певне невдоволення діями полковника, бо той не виконав наказу щодо розгрому свавільників, котрі нападали й грабували «добрих людей торгових, з городів до Січи з борошнами идучих», і замість того, щоб громити їх на правому боці Дніпра, став збирати сили на лівому боці. Через це сталася непоправна втрата часу. Тут же гетьман вирішував питання щодо провіанту компанійцям. Три фрагменти (18-20) датуються вірогідно 1691-2 рр. Їхня інформація лаконічна, однак у двох із них (19-20) ідеться про спільні дії з Палієм. З п'яти листів 1692 р. (21-25) три перших написані в Барішівці в лютому. Тут розглядалися питання насамперед щодо фінансування та прокорму компанійців, протидію ординському наскоку під Кропивну та Золотоношу (організація погоні за ордою до Казикермена). У травневому листі (24) містився заклик до пильності в зв'язку з можливим новим наскоком. У серпневому ж (25) гетьман хвалив Новицького за оперативність у організації протидії ординцям на р. Оріль та у верхів'ях р. Самари і повідомляв про відхід орди. Цікавою є звістка про несприйняття запорожцями прихильників Петрика. Решта листів 1692 р. не мають дати і їх можна датувати з певними застереженнями. До того ж чотири листи збеглися у вигляді фрагментів. У першому з них міститься стислий план нападу на Очаків. У двох інших ідеться про розквартирування компанійців у Лубенському полку, платню Новицькому, необхідність проведення ревізії найманих полків та очищення від «халастри», навіть скорочення полків наполовину, тимчасове утримання вихідця з полону в Лохвиці. Один лист можна датувати ширшим хронологічним діапазоном: 1690–1696. Тут містяться дані щодо забезпечення компанійців провіантом та порохом і необхідність ретельнішого допиту полонених (?) «калмиков башкирцов».

Листи 1695 р. представлені двома «цидулами» – короткими додатками до листів (31). У першій (буквально у кількох рядках) говорилося про необхідність оперативного надання відомостей про бій з ординцями у селах під Хоролом. Друга «цидула» є цікавішою. Мазепа як добрий знавець Євангелія цитує з нього відомі слова щодо збирання собі скарбів у небесах («Бо де скарб ваш, там буде й серце ваше!» (Лука, XII:34) і з іронією звертається до Л. Свічки, котрий багато скарбів зібрав у Лубнах і прив'язав до них душу так, що й не хоче ревно служити в обороні вітчизни, а «мы в мсти уверняем, же тих всіх сокровищ ваших за нашим (...)»* прибытем устережемо...а иди в. мс. без сумнителства туда, где указ наш гетманский повелівает». Листи 1696 року є досить розлогі, а про один з них (36) говорилося вище. У перших трьох, написаних у січні місяці (32-34), Мазепа звертається до Новицького та лубенського полковника Свічки, а також окремо до Свічки, повідомляючи про хибність інформації командійського осавула Рубана про дії орди, необхідність зібрання для спільного походу проти ординці лівобічних полків, причому зазначається, що відповідного листа було написано і до Палія. Лист (35) був писаний у травні та містить дещо нетипову інформацію, бо йшлося не про військові дії, а про забезпечення тилу: постачання возів не для провіанту, а на військову потребу («под якор[...] суден водных, смолу, пенку и полотна на пароси»), причому вози мали прибувати до Батурина, де їх, видно, мали цим грузити.

Завершують дану публікацію листи січня 1697 (37) і 1698 рр. (38). Перший із них був адресований не тільки Новицькому, але й Свічці. Гетьман писав про своє прибуття до Лохвиці, куди спішно викликав Лубенський і командійський полки, оскільки передбачався виступ проти турецьких фортець у пониззі Дніпра. У листі № 38 (листопад 1698 р.) йшлося про традиційне питання: розміщення командійців на зимові квартири. У додатку вміщено універсал Мазепа 1689 р. ігумену Мгарського монастиря під Лубнами Іпатію Горбачевському, розв'язучи його конфлікт з Федором та Петром Кулябками, представниками відомого старшинського роду. До речі, Петро

Кулябка потім одружиться з донькою Данила Апостола, миргородського полковника, а потім гетьмана, Ганною і вони матимуть шістьох дітей, один з яких Семен стане ректором Києво-Могилянської академії, філософом, архієпископом Петербурзьким і Шліссельбурзьким. Другий документ додатку – це лист архімандрита Києво-Печерської лаври Варлаама Ясинського, котрий був присланий Мазепі в табір на р. Самарі. У ньому містилася відповідь на запит гетьмана щодо церковних справ, бо саме тоді в Москві розгорнулася полеміка про час перетворення святих дарів, яка скінчилася спаленням творів Сильвестра Медведева, і на київських богословів посипалися звинувачення в схильності до католицизму і ряд їхніх книг було знищено. Цікаво, що цей лист написав св. Дмитрій Ростовський (Туптало), ігумен Крупицького монастиря під Батурином, оскільки сам Ясинський не міг цього зробити через хворобу очей («для запухлых очей не могл подписати»).

При публікації заради економії місця ми пропускаємо адресу, яка має майже незмінний вигляд: «Их царского пресвітлого величества Войска Запорозкого полковникови охочокомонному пану Илли Новицкому, моему ласкавому приятелю пильно подати». Інколи на звороті (своєрідному конверті) поруч з адресою були записи, внесені трохи пізніше. Вони повторювали у стислій формі суть листа або адресу, говорили часом про те, куди (в яке місто чи село) було направлено листа і хто привіз. У разі, якщо в них була важлива інформація, ми новодимо ці записи. Передача текстів здійснюється нами за правилами Я. І. Дзири [4] з незначними змінами, про що ми неодноразово писали на сторінках «Сіверянського літопису». Дефекти тексту і втрачені фрагменти позначено нами таким чином [...], а нерозбірливі слова, які не вдалося прочитати – (...)*.

1) о. Юрій Мицик. З архіву полковника Іллі Новицького (ч. 2) (листи гетьмана Івана Мазепи)//СЛ. – 2018. – № 1-2. – С. 175–196.

2) Мицик Ю. Із невідомих листів гетьмана Івана Мазепи до полковника Іллі Новицького // УІЖ. – 2018. – № 2. – С. 222–235.

3) Доба гетьмана Івана Мазепи в документах. – К., 2007. – С. 141.

4) Літопис Самовидця. – К., 1971. – С. 39–42.

№ 1

1686, вересня 24 (14). – Батурин. – Лист генерального осавула Івана Мазепи до полковника Іллі Новицького.

«Мсці пне полковнику комонный, мой велце мсці пне и брате.

Козака того, який именовал себе быти писара, по указу ясневелможного его мсти добродія пна гетмана одобралем од посланцов в. мстиных. А на иншьї писаня в. мсти и потребности ест выражений респонс его добродійский в листі ж его пнском. А оных козаков пяти козаков (*написано двічі – Ю.М.*), которие при в. мсти застают, ест также воля ясневелможного его млсти добродія выражена. Я сих з тоєю декларациєю одпускаючи, зичу при уклоні моем братерском доброго в. м. м. пну здоровья и щасливого повоженя.

З Батурина септеврия 14 року 1686.

В. м. мс. пна всего добра зычливый пртл и рад служит Иван Мазепа, асаул войсковый енеральный».

(НБУВ. – ІР. – Ф. П. – № 14364. – Оригінал)

№ 2

1687, листопада 26 (16). – Батурин.

«Мой ласкавий пртелю, пне полковнику комонний охотницький.

О неисполненю од в. мс. ординансу ншого ми диспутоватис з в. мс. листовною контроверсиею широко не хочем, прекладаючи толко в. мс., же хоч би таїну по отцу в. мс. (...)*що на иншом містцу стал, еднак належало би описат о том вперед

* Слова, написані Мазепою власноруч, підкреслені нами

з нами. Претож, кгда в рихлом часі сподіваємся млстившого црського прсвшого влчтва указу о знятю в. мстиного полку оттол на належитую станцію, теды в. мс. рачте (?) до нас простовати, куда тракт (...) в. мсті ншой назначим. А же доносила скарга от міщан киевских, же от полчан в. мсти, туда через Киев идучих, много оны утерпіли прикрости, теды жадаем и упоминаем в. мс., жебы простуючи назад, не допускат товариству чинит наименших не жадном (?) (...) збитков. Албовім ис (?) сего часу до нас супліковали войт з майстратовими киевскими, же наехавши от в. м. на ратуш киевский товариство, не знат з яких причин немал до смерти убили бурмистра киевского Тараса Желізного Гроша. Що яко у них никогда не бувало, так оним (...) на собі терпіти болісно, зачим жадаем в. мс., бисте вивідавшись о том досконале если так ест, старались тую справу успокоити. А тепер як ординанс нш в. мс.зашлем о исході оттол до нас з полком на станцію, теды на Киев если в. мс. будете простовати, теды идучи в. мс. через тое місто, прикажіте пилно товариству скромност, абы жадной в переході людем (...) не чинили кривди, кгдаж яко пограничние и так уже много узнали на себе утрапления тамошние жителі. А що нам прекладаете в Хвастові о повиданю, иж з Паліем, полковником его кролевского величества, теды в. мсти пан отвітуем, же нам, стосуючись до монаршой их црского пр[есвітлого] в[ел]л[ичества] волі [...] (...) чинити з загра[ничними...] людми не доводится, але часто и писати до них не пригоже. Зачим через подане свое волился в. мс. [...] нам (?) слушним своего (...) , же любо для своего скорого оттол повороту міт для чого иншого в. мс. з ним не можеш. Тое в. мс. предложивши, засилаем ласку ншу и зичливое поздоровлене.

З Батурина року 1687 ноевр. 16.

В. мс. зичливый всего добра приятел Иван Мазепа, гетман В[ойска] их царского прес[вітлого] вел[ичества] Зап[орозкого].

Бо любо ми (...) же ест до нас прихилним, однак в той міре волю монаршую (...) нам належит».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14710. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 3

1688, листопада 15 (5). – Батурин.

«Мой ласкавый приятелю, пне полковнику комонний зо всім старшим меншим товариством.

Принявшы мы лист от в. мс. писаный и з оного вичитавши вашу поволност (?) щасливый з тоей монаршой службы, яко велце утішилисмося, так в. мс. віншуем доброго здоровья и щасливого вороту. А уважаючи абы войско з в. мстю в том поході будучое, без жадное проволоки по (...) цах военных могло розправлено бути на звыкълых становисках, яко до всіх пнов полковников засилаем наш ординанс где хто мает стати, так засилаем науку нашу, абыс свой увес полк негде индей, тилко в полку Лубенском, знісшыся з пном полковником тамошным, росправил на становиску порадне по всіх городах и селах. Кгдаж любобисмо рады гдеколвек еще индей част полку в. мс.(...)*елити, але отнюд не выдим гуляжого (?) містца, потому поневаж во всіх полках не без становиска людей войсковых найдуется. О чом зособна и до пна полковника лубенского пишем лист наш, приказуючи, який до рук в. мс. и посилаем. А росправуючи по становисках полк свой, хоти в. мс. приказати товариству свойму, абы скромност належитую з людми заховати старались, якобы на них скаргах нам не доходила и по роспоряженю полку своего сам в. мс. до нас вскорі прибути хоти.

О тое все пилно жадаючи, [Гсду Бгу] в. мс. в сохранение поручаем.

З Батурина 5 ноевря 1688».

В. мс. зычливый во всем Иван Мазепа, гетман Войска их царского прес[вітлого] вел[ичества] Запороз[кого].

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14714. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 4

1689, січня 5 (1688, грудня 26). – Батурин.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонний.

Дочеканем ннешних свт Рождества Хрства поздоровляем в. мс. и зычим, абыс як сий тепер свта здорово и щасливе опровадил, так и других таковых же в многие літа дожидал зо всіми своїми домовыми. Памятно ест, так розумием, в. мс. тое, жесмо устне з в. мс. говорили тут, в Батурині, же хочем для промислу военного, а ним(?) барзій для языка виправити того чоловіка, о яким тоді устне в. мс. наменялисмо. Котрий, иж не вимовляється нам попрацювати, овшем вже изготовилсѧ. Теды хотячи вскоре тое намірение наше совершыти, жадаем и приказуем пилно в. мс., абыс зараз люд з тих товариства, котрие з в. мс. были в дорозе очаковской, люб з межих тих, якие тут в городах найдовалися, котрих в. мс. сам ліпшей розумітимет, выбравши добрих молодців шістдесят чоловіка, з конми добрими випасеними и з оружием порадним наготовил и приказав им дати себе борошна на недел шест взяти в тую дорогу. До котрих еще мает бути приданы з полку Лубенского сто чоловіка, з полку Полтавского шістдесят чоловіка, и з компанії Гордічиной сорок чоловіка, опроч тых, що своею охотою еще зберутся при том самом чоловіце. И указалисмо абы тое все товариство о свитом Бгоявленіи в Чигиндуброві стало. От яких жебы в. мсны избраное тые люде не спознилися з своею готовостю, але о тим же часі, щоб оные там стати могли. О тое все пилно в. мс. жадаем и повторе поручаючы затим оногю Гсду Бгу.

З Батурина 26 декавря 1688 року».

В. мс. зычливый во всем приятел Иван Мазепа, гетман Войска их царского прес[вітлого] вел[ичества] Запор[озким]».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 14709. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 5

1689, лютого 23 (13). – Переяслав. – Лист гетьмана Івана Мазепи до лубенського полковника Леонтія Свічки.

«Мой ласкавий приятелю пне полковнику лубенский.

[Лист] от в. мсти до нас писаний дойшол, в котором ознаймуете нас, же сторожа в. мсти, для прогляду шляху посланая, виділа на том, где в. мст [за] ордою гонили, шляху зо двісті коней бусурмане, якая то малая купа вскоре пошла више греблі чигринское через Тясмин у поле. О якої малой купі описавшися в. мст з пном Новицким, так зрозуміваєте, же гдес великая их поганская сила запала в таких місцах (...) * то двіста коней, наводячи на великую купу, вибавляя (?) в поле в. мсти. Чого в. мс. обавляючися, просите указу нашего: чи ити за оними неприятелями или задержатися маете. Теди ми засилаем в. мст указ наш и тое прекладаем, абысте знесшися, сполне з пном Новицким взявши Бга на помощ, ити било без страху за ними, поганцами, и при Бжой помощи чинити над ними промисл, в поготовости военной свои полки міючи, а если би их и великая была купа поганцов, то нам би найскорей давати знати. Тепер крепко старайтеся своим о тое промислом, жебис то відали, где оние бусурмане в якие місца обернуться и кгда певную заозмете відомост от посланих своих, то нас ознайміте. А ми яко комонние полки охотницькие, так полк Переясловский и Киевский міючи в поготовости, будем над тими ж неприятелями промисл чинити и если потреба була б, то оние на посилок и до в. мсти посилатимем. За даном нам от в. мсти відомости так (...) * на (...) * нашу заславши, зичим доброго здоровья.

С Переясловля 13 февралѧ 1689 року.

Иван Мазепа гетман рукою власною».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 14785. – Тогочасна копія)

№ 6

1690, лютого 16 (6). – Гадяч.

«Мой ласкавий приятелю пне полковнику комонний.

Потребен нам приезд в Гадяч асаула вашего полкового Ивана Рубана. Зачым

жадаем в. мсти, жебы писал до него, якобы он, вручивши кому певному справному и чулому свой порядок, приездил до нас чимскорій. А то для певных и пилных наших войсковых діл. О чом мы и от себе до него пишем лист наш, который при своем писмі посылай в. мс. до него наскорі и о тое пилно упомени, жебы там над Дніпром побережью належитая захована была чулост и осторожност. О тое и повторе пилно жадаючи, звыклое наше рейментарское засылаем поздоровлене.

З Гадяча февраля 6 року от сотворенья світа 7198, а от Рождества Хрстова 1690.

В. мсти зычливый пртел Иван Мазепа, гетман, Войска их царского пресв[ітлого] вел[ичества] Запороз[кого]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14738. – Оригінал, підписаний Мазепою і завірений печаткою)

№ 7

1690, лютого 25 (15). – Табір на Говтві.

«Мой ласкавый приятелю пне полков[нику] комонний[.]

З листу в. мс. відомост нам, же в. мс., до Кагамлику при[...]им полком. А когда к в. мс. прийдут от нас ординование п[олки и кг(?)]ды в. мс. з ними злучившия подлуг устное нашей мови [...] на указное місто и там, где в пристойном містцу як хро[...] пый ест мост на Орелі ставши, старайтеся шляхи пере[би]вати и, вывідавши о неприятелех если бы где міли под городаи удатися, промисл належитый чиніти при помощи Бжой для своеи ж прислуги. Где по розказаню нашом мают до вас прийти ис послитком (?) орілские дві сотні, Маяцкая и Нехворощанская, якими в. мс. маеш керовати во всяком діле военном, так власне якже и своими полчанами. А що міли бути царичанскими и китайгородскими сотні дві, то тие для того отмщєня (?), же в их городах тепер оправляют на зиму вал и городовую огорожу; взглядом місячного на товариство полку в. мс. того ж часу приказалисмо п. полковникови лубенскому от себе писати в города свого полку, жебы чим найскорей вистатчано, также и до л. Григорія Гамалії зособна писалисмо, приказуючи, жебы з своїх маетностей, як за прошлые місяца недоданое все, так и на теперешние два конечно вистатчати веліт всім у его селах тамошнім товариством и з теми писмами зараз сотник ваш Конотоп отпущен будет (?). Що предложивши, Гсду Бгу в. мс. поручаем.

З табору на [...Гов]тві 15 (...)* 1690.

В. мс. зичливый приятел Иван Мазепа, гетман В[ойска] их царского пресв[ітлого] вел[ичества] Зап[орозкого]».

(НБУВ. – IP – Ф. II. – № 14806. – Тогочасна копія)

№ 7а

1690, березня 2 (лютого 20). – Хорол.

«Мой ласкавый приятелю, пне полковнику комонний.

Жадаем в. мсти, абыс скоро за одобраньем сего листа нашего прибывал до нас в Лубні для устное обо всем, о чом належит розмови, и для одобранья в ділі певном выразное словесное иньформациі. А мы ознаймуем в. мсти, же завтрашнего дня конечно в Лубні прибудем, где скорый приезд к себї и повторе в. мсти жадаючи, поручаем оног в сохранение Гсду Бгу.

З Хорола февраля 20 року от сотворения світа 7198, а от Рождества Хрстова 1690.

В. мсти зычливый приятель Иван Мазепа, гетман Войска их царского прес[вітлого] вел[ичества] Запор[озкого]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14724. – Оригінал, заірений підписом і печаткою)

№ 7б

1690, березня 24 (14). – Лохвиця.

«Мой ласкавый приятелю, пне полковнику комонний.

Якосмо вчора до в. мс. писали, засилаючи указ наш, так и через сей лист наш ознаймуем в. мс. тот указ наш, абысте з теми сотнями тилко назначеними полку Лубенского и з товариством полков пехотних до берега ишли и там до указу

гдрьского и нашего найдовался, а інших сотен двигати не надобно горішних лубенских. А що борошна товариство ваше потребують, теді сами уважте откол бы можлии (?) и прикажіте на якое время им взяти борошна, а именно з тих би людей узялисте, в которих им станция припадаєт, нім мы огледимося, отселя рушившися. О тое все пишно в. мс. жадаючи, Гсду Бгу поручаем.

З Лохвиці на рушаню 19 марта 1690 року.

В. мсти зычливый во всем приятел Иван Мазепа, гетман Войска их царского пресв. величества Запор[озкого]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14744. – Оригінал, заірений підписом і печаткою)

№ 8

1690, травня 29 (19). – Батурин.

«Мой ласкавый приятелю, пне полковнику комонный.

Якосмо перед сим до в. мс. писали о переході з полком на тую Днєпра сторону, так и тепер через сей лист наш тое ж поновляем и пишно жадаем, абыс ведлуг першого указу нашого, перед сим засланого, хотіл в. мс. неотмовне и неокладне поступити. О що и повторе пишно жадаючи, Гсду Бгу поручаем в. мс.

З Батурина 19 мая 1690 року.

А що в. с. питаешся: где з нами маеш видітися, даю опозраня (?) себі информации. Теды мы в. мс. зашлем посля сего указ, де можеш з нами бачитися. О Палію ознаймуем, же пошол он з своим товариством у поле тою стороною ку Умани.

В. мс. зычливый во всем прятел Иван Мазепа, гетман, рукою власною».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14712. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 9

1690, липня 2 (червня 22). – Батурин.

«Мой ласкавый приятелю пне полковнику комонный.

За прислане нам відомостей якие колвек суть, в. мсти похваляем и дякуем, а жадаем пишно абы в. мст и далшие відомости якие з обмыслу в. мстиного придадутся, нам доносити неомешгне. Сам теж в. мст з полком товариства своего из инными полками з собою по указу ншом полученными на місцу в прежних листах нших, до себе засланных описаном, зоставай при реці Тясмини и оттол з того то войска, при собі будучого товариством, зколко будеш в. мст розуміти ординованными, неприятелей перебивати шляхи, яко найбільшю в том заховуючи осторожност прикажи, и о их язык при Бжой помочи для засягнення о их же неприятельских замыслах відомостей старатися псевлуй (?) и нам ознаймовати часто хотяби, ожидаючи от нас за таким ознайменьем далшого ншого до себе указу и ординансу. О том в. мсти предложивши, жичим в. мсти (?) зо всім товариством доброго от Гсда Бга здоровья и щасливого на той услуге воинского повоженя.

З Батурина 22 юня 1690.

В. мсти во всем жичливый приятел Иван Мазепа гетман Вой[ска] их црского пресв. величества Запор».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14752. – Оригінал завірений особистим підписом Мазепи і печаткою)

№ 9а

1690, липня 15 (5). – Батурин.

«Мой ласкавый приятелю, пне полковнику комонный.

Посилаем до в. мс. товариства з Семяновки збраного, до войскових услуг способного чоловіка осмдесят з борошном на певное время в себе міючим. Которие кгда там до в. мс. придут, теды в. мс. их принявши, при своем боку держіте и не отпускайте их от себе з войска ку дому без указу нашого. О тое пишно жадаючи, зычим в. мс. доброго здоровья и Гсду Бгу затим оногo поручаем в сохранение.

З Батурина 5 юл. 1690 року.

В.мсти зычливый во всем приятел Иван Мазепа, гетман, рукою власною».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14749. – Оригінал, завірений підписом і печаткою)

№ 10

1690, липня 28 (18). – Батурин. – Лист гетьмана Івана Мазепи до полковника Іллі Новицького та іншим охочокомонним і охочопіхотним полковникам.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонний, и иншие всі панове полковники комонные и пехотные.

За ознайомлене о тамошном повоженню и запитанем о поступьку своей предсвзятий велце в. мстам дякуем. А в отвїте засилалем в. мстам такову науку, абысте в той час рушали в Бжий час, когда к в. мс. прибудут з полку Лубенского и Переяславского висилние люде, так же и пан Палій, комонный полковник. Котрих всіх сподеваемся, же сей лист наш застанет вже при в. мс. будучих. Албовім яко через певного нашого посланца одобралисмо відомост о пану Палію, же з Хвастова 10 числа сего мсця июля рушил, так и помененые полковники городовые писали к нам извіщаючи, же вже назначеную личбу товариства в прошлих днях виправили до в. мстей. А рушившиися, дай Бже щасливе, маєте в той дорозі пилную осторожност міти, жеби о вас поганці тие чатуючие, котрих зава(*...)* обороту (?) в многих невеликих купках по тридцет и двадцет коней послано з городков чили з Криму вгору Днепра и на Инькгулец, не зочили и завчасу не дали до городков о вас знати. А если би в. мстей где в дорозі неприятелская сила споткати міла и в поході чинила поспіху перешкоду, теды в той час можете з ними розправившиися и назад вернуться, бо би вже оные подлинно городян остерегли и звїжаючи о вашом к нам приході. Если теж запорозці или городовые чумаки з запорозцами идучи в города, в. мстей стрїтили, теди их (...в)*цале не припушайте и риби оных своему войску пр[одават су]рово закажіте для морой заразы, кгдаж на Запороже тривает тепер великой мор. О тое все пилно жадаючи, зычим в. мстем доброго здоровья и щасливого повожения, а затым и Гсду Бгу всіх вас всіх поручаем.

З Батурина 18 юл. 1690 року».

В. мстем всего добра зычливый приятел Иван Мазепа, гетман [Войска] их царского прес[вітлого] велич[ества] Запор[озким]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14184. – Сильно ушкоджений оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 11

1690 (?), вересня 28 (18). – Батурин.

«[...чор]тови лисому [...п]риказуем позвом а[...Ба]турин перед суд на[ш...] Семенихи Стаднички а[...]сенную. О що и повторе [приказавши...] утратою ваших дорочных заслуг пилно при[казуем].

Дан в Батурині септевриа 18 року 1690(?).

Звишменованный гетман рукою власною».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14272. – Дуже ушкоджений оригінал, завірений печаткою)

№ 12

1690, листопада 2 (жовтня 23). – Батурин.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонний.

Любо перед сим злецилисмо были на самого в. мс. роздаване платы полкам комонним и піхотним, на що и універсал наш до рук в. мс. далисмо вже, еднак уважаючи, иж то ест великая річ, котрой злегка не належит орудовати, а разсуждаючи, жеби самому в. мс. не сприкрилося с так махиною людей турбуючися в том роздаваню, посилаем от боку нашого пана бунъчучного нашого войскового и п. Болдаковского, канцеляристу нашого, з товариши з тою платою. З которими хоти и в. мс. сполне

ведлуг першого нашого злеценя и подлуг універсалу, тепер свіжо посилаючогося, тоє діло зорудувати. При том поручаем в. мс. Гду Бгу.

З Батурина 23 октовря 1690 року».

В. мстем зычливый во всем приятел Иван Мазепа, гетман Вой[ска] их царского прес[вітлого] велич[ества] Запор[озким]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14707. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 13

1690, листопада 21 (11). – Батурин.

«Мой ласкавий приятелю пне полковнику комонный.

На причину в. мс. велілисмо товариству полку в. мс. нагороду за их працы дати и хоружого в. мс. отпустивши, зычим в. мс. доброго здоровья.

З Батурина 11 ноеврия року 1690.

В. мс. зычливый приятел Иван Мазепа, гетман Вой[ска] их царского прес[вітлого] вел[ичества] Запор[озкого]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14705. – Оригінал)

№ 14

1691, березня 5 (лютого 24). – Переяслав.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонный.

За поздоровленье преддверия стое Четиридесятници дякуем в. мс., а взаем зычим в. мсти, абыс здраво тот зачавши Пост, душеполезно оный скончил. За прислане свіжого осятра, дякуем в. мсти, а обицую в. мс. тую обсылку ласкою нашою нагородити. При сем засылаем в. мс. звыклое наше поздоровлене.

З Батурина февраля 19 року 1691.

В. мс. зычливый приятел Иван Мазепа, гетман Вой[ска] их царского пресв[ітлого] вел[ичества] Запор[озким]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14697. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 15

1691, березня 13(3). – Батурин.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонный о[хотный].

За повиншованье нам дочеканого Посту стога миле в. мсти дякуем и жичим упрейме, абы и в. мст здраво и щасливо и дшеспсенно перепровадивши оный, дочекал всерадостно во всяком блгополучий прсвітлого Воскресения Хва урочистост праздновати. Якосмо юж до в. мсти писали о том, поневаж пн. асаул полку в. мстиного з товариством (...) * в том значного труда зажили нас, перебивши шляхов неприятелских, повернули ку Чигирин дуброви, теды абы и в. мст повернул ку домовце. Так тепер поновляем волю ншу такую, иж кгда юж на схилку зимы дієтся и берєтся, хвала Бгу, к весні, а там юж не сподівати (...) * инкурсий неприятелских. Зачим цале в. мст. повертай ку домовце своей з Чигирин дуброви, откол жеби и сотня городова полку Лубенского, в. мсти приданая, так зна (?) о скудности паши яко оказія (?) безпеченства, абы до своих домовиск повернула. Писалисмо до пна полковника лубенского о том, а товариство полку в. мстиного в той же Чигирин дуброві (...) * для служби войскової з зобраними, же там так же для осторожности выш мененой трудно zostавати далей, а тут же по тяжкой им от людей поделних (?) харчи належной засягати, гды позволяем в. мсти, абы по ординансу ншом знову тоє товариство на становиско свое повернул тоє, где якое первее стояло и там по трудах своих, але без тяжкости людской вытхненье и отпочинок міло до ншого указу. Однак в належитой чулости и поготовости будь о том в. мти в осторожности (?). Жичим ему от Гда Бга доброго здоровья.

З Батурина 3 марта 1691 року.

В. мсти зычливый приятел Иван Мазепа, гетман, рукою власною».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14700. – Оригінал, завірений підписом і печаткою)

№ 16

1691, червня 9 (травня 30). – Батурич.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонний.

Велце мы вдячны пилной в. мс. чулости, справности и скорости, же когда колвек мы засилаем в. мс. о чом нибуд указ наш, то завше неоспале исполняеш оний, яко то и тепер, кгда ведлуг указу нашого Рубана з товариством виборним на указное місце для оногo діла виправил. За що дякуем в. мс. а зычим, абы Гсдь Бг дали им все помислі зорудовати. Якож их працовной окказіі не даремна была, болшей зас нікого там посилат для того діла не надобно. Кгда вскоре и сам в. мс. з полками ординован будеш на той бок Днепра, жебы тут людем не прикричитися с(...)* мощно будет в. мс. як о том діле, так и о военном над неприятели чатующими промисл чинити. Що предоживши, зычим в. мс. доброго здоровья и Гсду Бгу в сохранение оногo поручаем.

З Батурина 30 мая 1691 року.

В. мс. зичливий во всем приятел Иван Мазепа, гетман Войска их царского пресв. велич. Запор[озким]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14680. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 17

1691, серпня 11 (1). – Батурич.

«Мой ласкавий приятелю пне полковнику комонний.

Самый наш рейметарский ординанс міл в. мстам быти досконалим калаизом (?) кгдабысте в. мс. подлуг и того справоватися и в ділі назначоном чинили пилно. Але кгда то мы о одной купі своевольней писали и гонити за оною приказали, которая дві ватаги добрых людей торговых, з городов до Січи з борошнами идучих, пожаковала и пообдирала. А в. мс. тоеє одноє не смотрячи, на иншие якие невідомні оглядаетеса, теды оттол не можно в. мстам стало оказати в услужі своей належитого діла. А сам так (?) в. мс. пишеш, же дал в. мстам справу пн. Михайло Кузменко, полковник комонний, же он еще июля 12 тую купу своевольную на Ташлику виділ и могла онає в тую пору в Немирови стати, коли вы притягали ку Дніпрови и если ж так велми походом своим спозналистеса и так досконалюю на сем боку Дніпра и так повзялисте відомост, то для чого было вам ити на наш бок Дніпра и трудити свои товариство неопслевшися (?) з вами(?). Еще меньше лит(?) вам охотницкому полковникови, хочай и потрудилося товариство, биваша (?) то охотницкая платного войска повинност найдоватися всегда в полю, але дивно пну полковникови лубенскому, же од (...)* полковое товариство на тие труды витят. А еще приказавши и тим сотникам зверху Сули ити за собою, яких мы зачепати не веліли, через що в так пилном ділі мешкота великая учинилася. Я[к] теди в порушеню его до тое услуги слабая оказалась охота, так и в постигнуеню оных своеволцов трудно было быти доброму skutku, якож самих (...)* оказати тое может, же кто кого колачами и иншими гостинцами мимо волю монаршую и наше реїментарское позволене обсылаєт, тот пе[...] или от того походячого, хочай и в проступстві будучого, конати [...] хочет. Позволяем теды в. мстем потом яремном тру[ду] вернутися на сей бок Дніпра, кому в дома, а кому на звыклиі станціі и пан Михайло з полком, перейшовшы Дніпр, к городам полку Полтавского нехай идет. В якую дорогу намірившы, повинен он прислати по ординанс до нас и по информацию належитую. При тим зычим в. мстем доброго здоровья.

З Батурина 1д. августа 1691 року.

В. мстем зичливый приятел Иван Мазепа, гетман В[ойска] их царского пресв. віт[лого] вел[ичества] Запор[озского].

Відомо нам ест жадане ваше, в котром виражаєте, просячи о выдане оброку для корму конем товариства полку вашого. Теды тое самому випис злецаем, абыс знесшыся з пном полковником лубенским, поговорил о таком позволеню нашом, ижбы он веліл з полку свого вистатчити оброк на кожного товариша полку вашого по осмачці в тот час, кгда уже в руки з пол позбирают люде о всякые засівки. А

до пна полковника прилуцкого писати з умислу будем мы, абы и он з полку свого также вистатчити веліл пререченого зтолко ж оброку на компанию пна Михайла Кузмовича».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14681. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 18

1691-2 рр. – Фрагмент листа гетьмана Івана Мазепи.

«[...]на жаданье в. м. посылаем лист наш до п. полковника, приказуючи ему, абы он зараз на три місяці в. мс. вистатчил борошно».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – Між №№ 14697 і 14698. – Тогочасна копія)

№ 19

1691-2 рр. – Фрагмент листа гетьмана Івана Мазепи.

«[...]позволисмо з вами (?) в тую дорогу и пану полковникови миргородскому з частю его полку товариства пойти. Зачим если би он вчесне не вибравъся, а міли би до в. мстей всі назначение люде войсковие, як то лубенцы, переяславцы и пан Палій, прийти, то болш не стоячи и его, пана полковника миргородского, не дожидаячися, в Бжий час рушайте по першом указу нашом[...]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – Між №№ 14699 і 14700. – Оригінал(?))

№ 20

1691-2 рр. – Фрагмент листу гетьмана Івана Мазепи.

«[...]Пан Палій если бы до тих час не прибыл до в. мстей и о нем не мілибысте відомости, теды слушне провідуйтеся, куда повернути. Кгдыж ему час би вже до в. мс. прибути, поневаж болш тижня, як з Хвастова вийшол. И если бы завзялисте відомост о нем певную, жеб он не міл к вам бути, а удался бы для промислу военного в инший край з своим товариством, теды и в. мст не дбаючи, але задержавшися на тим містцу еще немалий час, чим найскорей нам дали знати через нам дали знати через двоконного свого посланца. А мы в. мстем в той час прислалибысмо инакшую науку як бысте міли, без него, п. Палія, поступовати[...]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – Між №№ 14699 і 14700. – Оригінал(?))

№ 21

1692, січня 12 (2). – Баришівка.

«Мой ласкавый приятелю, пне полковнику комонний.

Лист от в. мсти, обширне до нас писаний о діючомся укривженю товариству полку в. мстиного місячном, дойшол рук наших. В котром своем листе просите нас, абысмо товариству в. мсти рассказали на два місяці выдати належное им місячное. Теды попом (?) мы донесенью в. мсти позволяем товариству в. мсти з стых(?) станцій, якие им были ассигнованные грошми на два місяці, взяти кожному товарищу на місяц по пят золотих. В якой материй и лист наш пишем до п. полковника лубенского, абы розказанью нашему в том місячном вчинил досыт. Котрий то наш лист, писаний не него(?) пна полковника, до рук же в. мстиних посылаем. А тут же ознаймуем в. мс., же лист в. мсти повторне до нас писаний, дойшол. О котром (...) *руется, же з товариством своїм на той услужі войскової зостае в н (...) *щой чулости и до окказіи военной готовности. Тое в. мсти мы позволяем и при сем зычливое наше рейментарское засылаем в. мсти поздравене.

З Барышовки генваря 26 року 1692.

В. мсти зичливый приятел Иван Мазепа, гетман Войска их царского пр[есвітлог о] велич[ства] Запороз[ким].

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14692. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 22

1692, лютого 12 (2). – Баришівка.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонный.

Дано нам знати сего дня на празник Стрітениа Гдня, же орда в немалой купі вдарила под Кропивную, да и под Золотоношу подганялася. А тых сотен всі люде военный пошли з пном асаулом нашим за ордою перше под Золотоношею ж бувшею. Зачим дивуемся велце тому, же в. мс. з пном полковником лубенским и з пном полковником миргородским з людми полков ваших в поготовости будучи, а на переді найдуючися, оспальми естесте, же як за тою першою ордою в погоню не ишлисте, так и сей не постереглисте приходу, чого встидатися вам належало. Яко теде розуміем, же сая орда от Казикермена міла оказатися, так приказуем вам пилно, абысте з тыми преречонными пнами полковниками сославшиися и з людми полков ваших ораз совокупившиися, ишли за ними неприятелями в погоню конечно, хочай до Казикермена, просячи Гда Бга помочи, абы вам помогл достигнути их и громити. И тое пилно приказавши, поручаем вас Гду Бгу.

З Баришовки 2 д. февраля 1692 року.

В. мсти зычливый приятел Иван Мазепа, гетман, рукою власною.

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14702. – Оригінал, завірений підписом і печаткою)

№ 23

1692, лютий (?). – Баришівка.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонный.

Не велимо в. мсти компанії полку своего никуда для промыслу военного посылати, але жадаем в. мсти пилно, абыс пилную осторожность заховуючи, веліл своему товариству шляхи перебивати, поневаж [с]подіваешся уторгнення неприятелского. И если бы неприятели бусурмане міли где под города побережные уторгнути, теде давай в. мсти им належитый отпор. А хоч бы их неприятелская и великая бути міла сила, то в. мс. иди за ними и старайся не впустити их бесурманской цілости. Якої праці допоможе в. мсти и пн. полковник лубенский, которому велілисмо у Веремівці в поготовости бути, также и миргородский п. полковник, якому не велілисмо з Кременчука зыходити, додаст в. мсти в том помочи. А мы ознаймуем в. мсти, жесмо з Переяславля ку Батурина рушили, але берег в таком зоставилисмо порядку: пну полковникови киевскому з полком его велілисмо стати в Баришполю, переяславскому п. полковникови в селах переяславских, прилуцкий п. полковник з полком своїм в Золотоноші стоит. Теде в. мст давай сим пп. полковником знати, если бы неприятели под тамошние города приходити міли. А они, пп. полковники, по кріпком приказу нашем будут скорым своїм побігом давати в. мс. належитую помоч. Также если бы неприятели бусурмане и под сый полку Переясловского побережный города міли где ударити, то за даньем и в. мсти о (...)» пп. полковников знати, хоти давати скорого им посилку».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14633. – Тогочасна копія)

№ 24

1692, травня 19 (9). – Батурин.

«Мой ласкавий приятелю пне полковнику ком[онный].

Маемо певную відомост з побережных містц, же орда немалою купою пошла к горі тым боком Дніпра. О чом ознаймуючы в. мсти, жадаем абысте асаула своего полкового Ивана Рубана остерегли о том, где он тепер знаидует (...)»* жебы был он осторожным и если бы случилася окказия неподалеку до тих (...)»* был готовым. А тое барзій покажете (?), жебы на оборот тоей поганской купи міл пилно, куда они оберну[т]ся. При сем зычим в. мсти доброго от Гсда Бга здоровья.

З Батурина мая 9 року 1692.

В. мсти зычливый приятел Иван Мазепа, гетман, рукою власною.

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14798. – Оригінал, завірений особистим підписом Мазепи і печаткою)

№ 25

1692, серпня 30 (20). – Говтва.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику [...комонний...] з товаристом.

Велце того мы вдячны, жесте в. мс. на росказане нше охочо [...] з полками своїми поспішили ку Самари у вершину. За що и похваляем в. мс., але немній и жалуюм того труду в. мс., поневаж тая відомост воеводи орловского отмінилася, за омылкою сталос и тот ординанс в. мс. наш, кдыж мы хотіли жебысте з Орелі не рушаючи сами, вислали от себе для перебиваня шляхов з сотце товариства туда, в вершину самарскую, надаючися ку Бикови и если ж зближу (?) показалося, щоб неприятелі под городи где пойшли, то в тую пору хйбабысте подвигнулися для промислу над ними. А поневаж тепер инакшая відомост зайшла нам, же цале тое в поганство до Криму покрутилося, а на Кошу запорозком петриковцов едних полінем бют, а других вішати чили убивати на смерть хотят и кошового вже отміняють (?) Гусака, за тое, що он з поганими сприягався на злое. Теды мы в. мс. засилаем через сей лист наш таковий указ, абысте назад всі ворочалися и для коней помалу ишли просто на Артополот[...] ста пришедшы, на слушном місцу станте вкупі полками, пна Михайла при полках оставивши, сам в. мс. з паном Па[шков?]ским ку дому отездіте, кдыж может в. мс. инъшая слушнійшая податися военная окказия. Що предложивши, зычим в. мс. доброго здоровья и Гсду Бгу в сохранение поручаем.

З Говтви 20 августа 1692.

В. мс. во всем зычливый приятел Иван Мазепа, гетман Войска их царского прест. велич. Запор[озким]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14155. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 26

1692 (?) р. – Фрагмент анонімного листа (можливо, Івана Мазепи) до Іллі Новицького.

«[...]приказалисмо устне висланому нашому, абы в. мс. з тоей дорочной плати на самого особу вашу дали золотих полтораства сціла (?). Котрие прийми в. мс. вдячне и вперед (...)*шого респекту нашего буд надежен.

Якосмо устне в. мс. залецали, иж (...)* о ревизию межи полками комонними учинити во всем товаристві, так и тепер (?) тую ж волю нашу поновляючи, пилно жадаем в. мс., абыс зехавши з тими висланими нашими, пересмотр учинил, и если покажется халастра, то (...)* и до половины вибракуйте и отставте. А бовім волится троха бути доборного, ніжли багато да непотребного товариства. За яким и самим дшем (?) не может бути належитая слава [...]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – Між №№ 14704 і 14705. – Тогочасна копія)

№ 27

1692 (?) р. – Фрагмент анонімного листа (можливо, Івана Мазепи) до Іллі Новицького.

«[...]виходцови тому, о яким просиш в. мс. себі науки, если не подбаеш (?), щоб при боку вашом через який час побавился, теж его на время у Лохвицу одошліте, жеби его кормячи в ратушу, пристерігала старшина [...]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – Між №№ 14704 і 14705. – Тогочасна копія)

№ 28

1692 р. (?)

«Любосмо з в. мс. и з п. Куликом устне говорили и якбы на тим постановили вже цале, жебы прийшовши под Очаков всяким (?) способом комонним вибавити над оним промисл учинити. Еднак уваживши, же до того часу могут он, поганцы, увідомившися о вашом приході и колко всего войска привестний (?) до вапимется (?) нас (?) виходити з города на витечку. Яко ж вже и так зазнало чи не увідомилися о вашей готовности и вибиранюся з языков, котрих недавними часы коло Днепра на

овожы (?) з полку Переяславського похватили, а особливе от игумена лебединского, котрый, едуци на сей бок до Переяслава з Лебединского мистра своего, на дорозі попался им, поганцом, на той стороні Днепра в руки. А так чинется нібы и так поступити, як и о том з в. мс. говорилисмо устне, жебы прийшовши ку Очакову скрито, от прикладного місца ночного часу на посад ударити и оному руїну огнем и всяким способом учинити, з чого певнійший и болший неприятелем был страх, а в. мстем слава и прислуга. Що все мает бути надбалост в. мс. и по разном баченю и стараню, якое мы в. мс. цале даем міти и усердно того желаем, абысте в. мс. за помощью Всесильного Бга, а молитвами Прсвтой Бци и щастем монаршим щасливе в той дорозі zostали и радостно к нам зо всім добром возвратилися».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 14703. – Тогочасна копія)

№ 29

1690–1696 рр. – Фрагмент анонімного листа (можливо, Івана Мазепи) до Іллі Новицького.

«[...]Яко на пна полковника лубенского, так и на в. м. сподівалисмо, же товариство компанії в. мстиной в полку Лубенском слушне и под(...)* подлуг давнемо обыкновения по становисках будет розпоряжено. Якобы всі, заровно полчане лубенские, ничиих сел (?) не минаючи под ким колвек в подданстві найдуется, тот тяжар двигали. А же на той надії нашой омылилися, поневаж донесено(...)* що одны в той міре zostали обтяжены, а других яко то подданных з старших полковых, сотничких и иных, всіх (?) тот тяжар дотыкался, з кого обтяжены плачут, а иньї, котрых тое не (...)* сусїдов своих посмівіска, веселятся. Зачим яко до пна полковника лубенского о том писалисмо, жебы никому не глядячи в зубы, попраотое товариства вашого розстановлене, так и в. м. жадаем, абыс[...]».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – Між №№ 14675 і 14676. – Тогочасна копія)

№ 30

Між 1690–1696 рр. (?). – Лист гетьмана Івана Мазепи (?) до Іллі Новицького (?).

«Товариство запорозкое невинне потурбувало вас и вас пр[...] взглядом [...]цони и грошей на соль и сало. Кгдыж нам[полков]ник гадяцкий прекладал, же в Лютенці им дано пшона осмачок и на кожного грошей по покопи. Яких грошей и боро[ш]на еще не міли би оны похарчити, разві хибابي попилн[...], тилко ж пропиват тих стравних грошей не доводилося им [...]. А однак мы по предложеню в. мс. на сол и на сало грошей дали[с]мо, сколько слушност казала, а пшона еще нехай тое доедают, що им дано з Лютенки, поневаж и сами тут посланые их товариство признавали, же еще пшона в них много ест, а так (?) оное скончиться в тую пору угадаем еще им с потребу.

Не барзо слушне калмиков башкирцов распиталисте п[илно?]ват виразне нам не ознаймилисте, що то заносыт у пут (?) жений (?) чи з городов малоросийских чи теж великоросийских и якого часу оних побрано было».

II

Пороху дві бочки может в. мс. роздати тому товариству, котрый на его оскудное, а третая болшая, якую при пну Пашковскому послалисмо, нехай будет в запасі задержана.

О власти в. мс. не треба б турбоватися и через тое міти на себе от кого порозумленье, але надобно в. мс. обще зо всіми панами полковниками справовати полеценое собі діло, которое могло б быти всім з службою у великих гсдрей наших и у нас, гетмана, похвалено. Тут теды прекладал в. мсти, же товариство полку Лубенского, нехай будет под комендою в. мстиною, а и переяславці под вашим же старшинством будут, если пан полковник сам не пойдет в тую дорогу, яко до нас писал он, вымовляючися якимис своїми нужными домашними ділами и мы ему тое далисмо на волі, насилно его в тую дорогу не виправляючи. А если бы пан полковник переяславский пошел сам, то повинен он міти команду над своїми людми».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – Т. 6. – С. 253, 162-163. – Тогочасна копія)

№ 31

1695 (?), січня 23 (13)(?). – Цидули до листа гетьмана Івана Мазепи до полковника Іллі Новицького.

«Если то правда, же под хоролские села была неприятельская утарчка, теди в. м. довідавшись о том досконале, нам наскорі давайте знати на писмі своем».

«Знати, же велми в. мс. памятаеш евлгское слово и тому приліжно послідуеш: идеже есть сокровище ваше, тако будет и дша ваша. Замышляемся мы, же много в. мс. животних своїх в Лубнях зложил сокровищ, а при них и душу свою увязуеш так мощно, же не хочется в. мс. и на так пилную монаршую ку обороні отчизны ити службу, з яких мір и вимовки перед нами в той міре винаходиш. А так мы в. мсти упевняем, же тих всіх сокровищ ваших за нашим (...)»* прибытем устережемо и додержим в. мсти в цілости, тилко по правді ознайми нам: где що зложено, а иди в. мс. без сумнителства туда, где указ наш гетманский повелівает».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 14474. – Оригінал)

№ 32

1696, січень. – Батурин. – Лист гетьмана Івана Мазепи до полковників Леонтія Свічки та Іллі Новицького.

«Мої ласкавыі приятелі пнове полковники лубенский и комонный.

Пишете в. мс. до нас, же радибысте з горливости своей ити з полками своїми в полк Миргородский, где указ наш гетманский вам ординовал, тилко уважаєте, же не мієте ані от пна полковника миргородского, ані теж од п. Рубана відомости, задержалистеса в Лубнях. Нічого теды было таковых відомостей в. мстем уважати. Кгдыж не все то правда, що п. Рубан писал до вас, бо было тое в писмі его, що неприятелі Кереберду зовсім збурили. А тепер з Полтавы міем відомост певную, же хвала Бгу Кереберда ціла, тилко подварки спалени. Докладал он и тое, же орда білогородская у Крукова переправується через Дніпр, але и тое не здалося нам за слушност, бо тая орда инъде показалася. А що от пна полковника миргородского будто не мієте відомости на сих днях, то до рушеня вам была незабара, бо неуставичне он писати может. А у нас вчора был сторож миргородский з листом пна полковника полтавского, в котором тое доложено, же он, пан полковник полтавский, и пан полковник гадяцкий з паном полковником миргородским полками своїмн зкупилис. Слушний бы теды и в. мс. учинили, кгдыбысте по указу нашом рушилися туди, куди вам ити велено. Бо часом в докладах и розваженях значне діло теряется. Але поневаж тогды по указу нашом в назначоную дорогу не пошлисте, тепер теды в Лубнях цале задержтеса. Кгдыж маемо відомост певную от пна полковника переяславского, же білагородскіи орды против Бубнова через Дніпр переправуются чили уже переправилися. Которие може схочут з кримскими ордами в сполную совокупитися силу, а чинити свої поганскіи межи городами нашими малоросійскими промисли. А так если бы міли тиі неприятелі межи городаи українніи усунутися, теды мы туда ж з войском поспішати будем. А если бы білагородские орды з кримскими злучившися и кошем станувши, похотіли внутр городов полку Ніжинского и полку Черніговского чати свої выправляти, теды повинни будете и в. мст. з полками своїми тягнути до нас. Якож и українним полковником, яко то Полтавскому, Миргородскому и Гадяцкому, приказалисмо в той час к себi прибувати, также и черніговскому пну полковникови, тепер будучому в полку Переяславскому, и пну полковникови переяславскому, полковником киевским приказалисмо в належности поготова[...] быти. А писалисмо и до пна Палія, жебы в час потребный з полком своїм прибывал до нас, абысмо собравшися [...]но ополчение, всі обще при Бжой помочи могли над тими неприятелями чинити промисл и дати им належитий зпро[...] odpor. Тое предложивши, Гспду Бгу в сохранение поручаем.

Іван Мазепа, гетман Войска Запорозского их црского пресвітлого влчства».

(НБУВ. – ІР. – Ф. II. – № 14472. – Тогочасна копія. Запис на звороті: «Список листу ясневелможного его млс ти пна гетмана поданого генвара 24 з Полтавы»)

№ 33

1696, лютого 2 (січня 23). – Прилука. – Лист гетьмана Івана Мазепи до лубенського полковника Леонтія Свічки.

«Мой ласкавий пртелю пне полковнику лубенский.

Послалисмо до в. мсти указ наш гетманский таковий, абыс в. мс. за отобранем оног з полковником комонным пном Новицким рушал з Лубен в полк Миргородский ку Хоролови для чиненя належитого отпору неприятелем, который в полк оный Миргородский своими великими потугами чинячи промисли, усунулис. А то по таковых відомостях таковий наш в. мсти послалисмо указ, же было нам донесено о том, что будто з тими неприятелскими кримскими силами найдуются в соединеніи орды и білогородские. А поневаж нам тепер свіжо з Переяслава принесена відомост, же певне поход орд оных білогородских, зміраючи в отчизну нашу Малую Россию, видіно за Дніпром не в далеких містцах. Теды засилаем в. мсти такий указ наш, абыс уже з Лубен з полком своим нікуди не двигаючися, найдовался. А если уже пан Новицкий з своим товариством з Лубен рушил, теды чим най скорі втропи за оным посылай в. мс. от себе, далее не идучи, задержался в Хоролі, во всякой чулости и осторожности и поготовости им, неприятелем, до отпору давання до указу ншего гетманского. Тое пилно предложивши, полецаю в. мсти Гспду Бгу.

З Прилуки януаря 23 1696.

В. мсти зичливий пртел Иван Мазепа, гетман Войска их црского пресвітлого влчства Запорозского».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14474. – Тогочасна копія. Запис на звороті: «Список листа ясневелможного добродія его млсти пна гетмана з Лубен не рушатися генвара 23 з Прилуки в Лубни дат»)

№ 34

711

1696, лютого 3 (січня 24). – Прилука. – Лист гетьмана Івана Мазепи до полковників Леонтія Свічки й Іллі Новицького.

«Мої ласкавий пртелі пнове полковники лубенский и охочокомонный.

Же Кереберда міла быти взята, ижбы жежи ордами кримскими сам хан міл найдоватис пневние річи сказовал в. мсти указ наш гетманский таковий, абыс в. мс. за отобранем оног з полковником комонным пном Новицким рушал з Лубен в полк Миргородский ку Хоролови для чиненя належитого отпору неприятелем, который в полк оный Миргородский своими великими потугами чинячи промисли, усунулис. А то по таковых відомостях таковий наш в. мсти послалисмо указ, же было нам донесено о том, что будто з тими неприятелскими кримскими силами найдуются в соединеніи орды и білогородские. А поневаж нам тепер свіжо з Переяслава принесена відомост, же певне поход орд оных білогородских, зміраючи в отчизну нашу Малую Россию, видіно за Дніпром не в далеких містцах. Теды засилаем в. мсти такий указ наш, абыс уже з Лубен з полком своим нікуди не двигаючися, найдовался. А если уже пан Новицкий з своим товариством з Лубен рушил, теды чим най скорі втропи за оным посылай в. мс. от себе, далее не идучи, задержался в Хоролі, во всякой чулости и осторожности и поготовости им, неприятелем, до отпору давання до указу ншего гетманского. Тое пилно предложивши, полецаю в. мсти Гспду Бгу.

З Прилуки януаря 23 1696.

В. мсти зичливий пртел Иван Мазепа, гетман Войска их црского пресвітлого влчства Запорозского».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14474. – Тогочасна копія)

№ 35

1696, травня 4 (квітня 24). – Батурин.

«[...] бо бисми ради респектуючи на годные и значные [...] в Войску] Запорозком раненные заслуги, в. мсти из особливої [...]к] оному ж рейментарской прихилности нашей, пода[...] в. мстных уволили от подвод до Таванской фортеци з[...]ных;

однак жебы на нас, гетмана, и на в. мсти лю[дей?...] не было пороку, поневаж зо всее праве Украйны и [...] маетностей всяких державцов на таковую общую [...]по]требу войсковую подводы загады инакшого спос[обу...] на тое обмислити на можем, теды и в. мти[ных...] уволнити подданих. А подводы тые не под бороше[нные...] запасы, леч под военные припаси, то ест под якор[...] суден водных, смолу, пенку и полотна на пароси и [...]тако]вым порядком повинни виправоватися оные подводы [...] десяти члвка одна подвода и колко зберется з маетност[ей...] в. мстиних тим вибором подвод, абы в. мсть оные записп[особивши...], от себе прислал ку Батурина, иж отсюл брати мают н[а...] возы менованные припаси. Тое декляруем и зичи[м...] в. мсти доброго от Гсда Бга здоровья.

З Батурина апр[еля] 24 д. року 1696.

В. мсти зычливый приятел Иван Мазепа, гетман [Войска] его царского прст. велич. [...].

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14184. – Сильно ушкоджений оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 36

1696, вересня 17 (7). – Табір під Кустоловим.

«[...] За повиншоване [...] (...) дякуем [...]прошлыми (...)» до в. мс. писали пилно жалаючи о випра[...]рую товариства городского о дву кунь вючно до Переволочной, так и тепер, любо и гнатно (?) тут сам до нас прибуло, однако [...]старайся ведлуг першого ншого (?) указу тое товариство городное чим найскорій виправляти на назначенее містце и барзе в. мс. нам приподобался тоею виправою, кгдабыс як наибольшей оного товариства вислал. Саму за в. мсти позволяем з того місца ехати в дом свой, поневаж хвала Гсду Бгу з тоей стороны не маш жадних неприятельских утарчок. При том в. мс. зичим доброго от Гсда Бга здоровья и Гсду Бгу оного за тим поручаем.

З табору од Кустолова септеврия 7 року 1696.

В. мс. зичливый приятел Иван Мазепа, гетман Войска его царского пр[е]с[в]іт[лого] велич[ества] Запор[озким].

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14156. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

№ 37

1697, лютого 10 (січня 31). – Лохвиця. – Лист гетьмана Івана Мазепа до полковників Леонтія Свічки й Іллі Новицького.

«Мої ласкавії приятелі пнове полковники лубенский и комонный.

Прибывши мы щасливе з войском до Лохвиці, хвала Бгу, засилаем в. мстем таковой наш указ, абысте зараз з полками своїми и з табором як належит зо всіми войсковыми порядками прибывали сюда ж, в Лохвицю, для учиненя тим неприятелем бесурманом общого з нами отпору и для позиску над ними врагами. Якое свое рушение о поспіх учиніте в. мс. неокладне и неотмовне. О тое пилно пилно приказавши, засилаем в. мстам звывклое наше поздоровление.

З Лохвиці генваря 31 1697 року.

Иван Мазепа, гетман, рукою.

Да клотні всі, которіі при вас не найдуются, леч в Яблоневи, в Горошині и в инних городах остают, веліте им за собою з поспіхом (?) ити. Певен (?) им нічого тепер и вам так діяти. Кгдаж тые неприятелі бесурмане потом простуют (?)* под Гадяч».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14149. – Тогочасна копія)

№ 38

1698, листопада 16 (6). – Батурин.

«Мой ласкавий приятелю, пне полковнику комонный.

Пишеш в. мсти до нас, прекладаючи о товариству полку своего комонном, которые находвалися в полю, на яких станциях их распорядити міете. Теды мы в. мсти

позволяем, абысте оных на зімовлю на тих місцах порозстановили, на яких оные и прошлой зімы міли станцію. За відомости нам от в. мсти присланые, велце дякуем и дай Бже, жебы на ліпшие и потішнійшие товариство оное, которое за промислом военним в полю знайдуться, здобувалися, жебы з обловом добрым и при Бжой помощи з добычю расною оттоль повернулися. Потом зычливое наше рейментарское засылаем в. мсти поздоровлене.

З Батурина ноеврия 6 д. року 1698.

В. мсти зычливый приятел Иван Мазепа, гетман В[ойска] их царского пресв[ітлого] вел[ичества] Запороз[ким]».

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – № 14691. – Оригінал, завірений особистим підписом гетьмана і печаткою)

Додатки:

№ 1

1690-1696 рр. – Фрагмент анонімного листа до Іллі Новицького.

«[...]Ежели в. м., м. м. пан, будеш сам у добродія и о чом мілем з в. м., м. м. паном, слово, прошу покорне ознаймит посланце[м] своим добродійским ежели би непотребно міло бити там ма(?) правне (?), прошу и повторе зіславшися хоч межи зацными людьми о вчора[...] мні о всем своему слуги ознаймит не занехам. Покорне[...]»

(НБУВ. – IP. – Ф. II. – Між 14679 і 14680). – Тогочасна копія)

№ 2

1688, серпня 5 (липня 26).– Києво-Печерська лавра.– Лист архімандрита Києво-Печерської лаври Варлаама Ясинського до гетьмана Івана Мазепи.

« +

Ясневелможный мосце пане гетмане Войск их царского пресвітлого величества Запор[озкого], мой велце милостивий пане, патроне и добродію!

Посіщеніе листовное от велможности вашой з так далекой отлеглости, любезно принявши, покорне дякую, и яко всегда в молитвах моих зычу велможности вашой многолітного доброго здравия и щасливого повоженя; так и тепер о тое ж Господа Бога молю. Рачил велможность ваша в листі своем до мене цидулку писати quasi sub secreto, вопрошаючи в писаню з столици в ділах церковних; было то без секрету, писал святійший патриарх уже подавно до ясне преосвященного ксионженця его милости отца митрополиты, не чрез умисльного посланца, але чрез руки людей розних ишло писмо, в котором [...]таковое: ежели мы, Малая Рус, собор Флоренский приймаем за собор[...], таким ж, яко слышим, было писмо и до преосвященного его милости отца архиепископа черниговского. Теды мене преосвященный ксионжец его [милость] отец митрополит, созвавши всіх нас духовных, ст[...] тое вопрошены (?), явне веліл читати, що слы[...] ...мося удивили и единомушно согласилися [...] неда[...], иж того зборища восточная церк[ов право]славная, цале не приняла и за собор не почита[ла...] ответную грамоту превелебный отец игуме[н...] до сих доводне показуючи [...] не мает быти [...] той собор pro legitima synodo, мы правосла[вные...]рых руски прелщенных на унию з римским костелом, многими у... за поводом самовластия папіжского зараженных и з ным единомудствующих, не повинисмо наслідовати. На таковой отвіт всі мы руки свои приложили. Старалемся тыи (?) писма переслати велможности вашой, але не моглисма на скором часі достати. De forma vero consecrionis sacro sanctae eucharistiae не было в тамтом листі жадной взмінки и по сей час не маш, заслышалисма почасті ж, коло того мудрствуют оныи греческии чили греколатинскии учителя на Москві, але до нас serio haec questio non pervenit, а мы якоже научихомся от отец наших, тако исповідуем. Подруковано тое по многих екземплярах, за щасливом, дасть Бог, поворотом велможности вашой, мощно будет видіти по книгам подрукованые около той материи людей мудрых и святобливых зданя, а тепер так во кратці отвіті даючи велможности вашой, милостивой панской ласце молитвы мои и поволные услуги покорне залецаю

З монастыра Печерского киевского июля 26 1688 року.

Велможности вашей, моего велце мости пана патрона и особливого добродія всіх добр зичливый богомолец и слуга наинижайший Варлаам Ясинский, архимандрит печерский киевский.

На устное желание превел[ебного] его милости отца архимандрита, на сей час болного, так же для запухлых очей не могл подписати, я лист увесь и имя его милости подписался.

Велможности вашей так же зычливый богомолец и слуга Дмитрий Савич, грішний игумен монастыря батуринского.

На звороті записи копіїста:

« +

Ясне велможному, а мні [...милос]цивому пану патронуви [...] великому его милости пану Иоанну Степановичу Мазепі, гетманови Войск их царского пресвітлого величества Запорозких, покорне отдати належит.

Приложена печать на воску под кустодиею, на коей в середині изображено Успение Пресвятыя Богородицы с подписью вокруг: «Печать капитулы монастыря Печерского киевского Успения Пресвятыя Богородицы».

Ниже сего написано: З Печерского от отца архимандрита подан на Самарі августа 2 року 1688».

(НБУВ. – IP. – Ф.312. – № 430/655. – Копія XIX ст. Запис копіїста: «С подлинным верно. Кала (...)*

